

- Київ: Парлам. вид-во, 1991. – №20 – (Закон України).
- Кислюк К. В. Релігієзнавство: (підручник для студентів вузів) / К. В. Кислюк, О. М. Кучер. – 5-е вид., виправ. і доп. – Київ, 2007. – 636 с.
  - Королев К. Ислам классический: энциклопедия / К. Королев. – Москва, 2005. – 416 с.
  - Дубський В. І. Релігієзнавство: (підручник) / В. І. Дубський, В. І. Теремко, М. В. Дубська. – Київ, 2002. – 448 с.
  - Масляк П. О. Словник-довідник Учня з економічної і соціальної географії світу / П. О. Масляк, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – Київ: "Лібра", 1996. – 328 с.
  - Черній А. М. Релігієзнавство: (посібник) / А. М. Черній. – Київ: Академвидав, 2003. – 351 с.
  - Шаблій О. І. Соціально-економічна географія України / О. І. Шаблій. – Львів: Світ, 2000. – 680 с.
  - Дропський П. Л. Протестантизм // Енциклопедія історії України: у 10 т. / П. Л. Дропський, В. А. Смілій. – Київ, 2012. – 42 с.

Браславська О. В. д-н.н.

Бурковський І. М. магістрант

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

Email: times07@rambler.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ДИФЕРЕНЦІАЦІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Регіональний розвиток України характеризується регіональними диспропорціями, які гальмують забезпечення високих темпів економічного зростання на всій території держави. Відбуваються територіальні зміни в економічному потенціалі та управлінні диспропорціями в регіональному розвитку, що обумовлено тим, що вони провокують виникнення і наростання суперечностей в узгодженні економічних інтересів як власне між регіонами, так і між центром і регіонами.

Зростаюча соціально-економічна диференціація регіонів має негативні наслідки для економіки країни в цілому. У наукових працях Україна висвітлюється як держава з яскраво вираженими

регіональними диспропорціями за економічними, соціальними і суспільно-політичними параметрами. Вивчення різних аспектів регіонального розвитку в Україні займаються як представники регіональної економіки, так і суспільної географії (Б. Данилишин, М. Долішній, З. Герасимчук, І. Сторонянська, Л. Чернюк, С. Дорогунцов, К. Мезенцев, Г. Підгруппий, М. Пісчун, М. Барановський, Л. Немець, Ф. Заставний та інші). Регіоналізація економічного та соціального розвитку набула характеру загальної тенденції, що відображає законності демократизації всіх сфер життя сучасного суспільства; що активізовано процесами децентралізації управління, переданою в регіони певних повноважень місцевим органам влади та відповідальності за їх діяльність, що істотно розширює соціально-економічний і державний статус окремих територій. Цим пояснюється системний характер регіоналізації в Україні.

Під поняттям «розвиток» розуміють поступальні, а головне позитивні зміни у розвитку тих чи інших явищ, територій. Наприклад, М. Пісчун розглядає регіональний розвиток як сукупність позитивних, науково-обґрунтованих, функціонально-територіальних змін соціально-економічної та екологічної діяльності людей за певний відрізок часу [5, с. 34]. У Законі України «Про засади державної регіональної політики» регіональний розвиток визначається як процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах [3, с. 90]. У супереч прьому, Г. Підгруппий зазначає, що таке трактування враховує одну з його визначальних рис – неоднорідність і зводиться його лише до прогресу [4, с. 40]. Такої ж точки зору дотримується М. Барановський, який стверджує, що регіональний розвиток може набувати як прогресивного, так і регресивного характеру, він далеко не завжди відбувається за висхідною лінією [1, с. 64].

Завданнями соціально-економічного розвитку регіону є: збільшення доходів, поліпшення освіти, харчування та охорони здоров'я, зменшення злиднів, оздоровлення навколишнього середовища, рівність можливостей, розширення особистієї свободи, збагачення культурного життя. Доцільно виділяти довгострокові і короткострокові цілі і відповідні їм критерії економічного розвитку

країни. Довгостроковими цілями є становлення і розвиток постіндустріального суспільства, створення робочих місць вищої кваліфікації для майбутніх поколінь, підвищення рівня життя всіх громадян регіону, включючи рівень освіти, охорони здоров'я та культури. Короткостроковими цілями можна вважати подолання кризи і досягнення конкретних величин приросту валового регіонального продукту в наступному році, кварталі, місяці тощо.

Відповідно до цілей розвитку регіонів вибудується система критеріїв (характеристик розвитку) і показників, якими вимірюються ці критерії. Регіональними називають розвиток, що характеризується тим чи іншим співвідношенням регіональних показників. Існують три типи регіонального розвитку: асиметричний, гармонійний і нейтральний.

Асиметричний (дисгармонійний) це такий тип (характер) регіонального розвитку за певний період, при якому регіони, що мають відносну перевагу з того чи іншого показника на початку періоду, надалі його нарощують, а регіони, що мають відносне відставання, його посилюють. Гармонійний (симетричний) – це тип регіонального розвитку, при якому розрив у рівні регіональних показників скорочується. Зрештою нейтральний – це такий тип розвитку, при якому співвідношення в рівні регіональних показників протягом певного періоду залишається незмінним. Економічний розвиток регіону – це процес, який повинен забезпечити зростання економічного добробуту населення регіону шляхом ефективного використання усіх наявних регіональних ресурсів. Зростання економічного добробуту населення регіону виражається через показники економічного зростання, до яких можна віднести: величина валової доданої вартості на одного жителя, середній дохід на одного працюючого або на одного жителя регіону, показники бюджету на одню особу тощо [5]. Таким чином економічне зростання – це досягнення вищих, ніж в попередніх періодах показників, що характеризують економічні та соціальні процеси в регіоні та є результатом економічного розвитку регіону. У той же час економічний розвиток регіону досягається шляхом розширення діючих та створення нових підприємств різних за розміром та власністю, оскільки ринкової інфраструктури, об'єктів соціальної інфраструктури та інших організацій та установ, які забезпечують

створення робочих місць в регіоні. Зважаючи на те, що економічний розвиток кожного регіону в межах країни різняться один від одного, причому рівень диференціації є досить значний з точки зору державної економічної політики, метою економічного регіонального розвитку є пошук шляхів зменшення економічної нерівності між регіонами, стимулювання розвитку найбільш розвинутих регіонів; забезпечити вирівнювання економічного розвитку регіонів; зменшення розриву між найбільш розвинутими та найбіднішими регіонами країни.

Розвиток регіонів України сприяв існуванню регіонів різного рангу і різних рівнів розвитку. Аналіз співвідношення параметрів економіко-соціального розвитку різних регіонів дає відповіді на багато загальних питань, головними з яких є стан цілісності національного соціально – економічного простору, динаміка і тенденції інтеграційних і дезінтеграційних процесів, що відбуваються в межах означеної цілісності. Регіональні нерівності обумовлюють виникнення і наростання суперечностей, як між регіонами, так і між центром і регіонами, що призводять до дезінтеграції, до конфедераційних процесів і, навіть, до сепаратистських настроїв. Причини, що породжують диспропорції в соціально-економічному розвитку регіонів, різноманітні. При цьому характер причин визначає заходи регіональної політики, направлені на подолання міжрегіональних диспропорцій. Слід зазначити, що причини можуть бути об'єктивними, тобто такими, що виражають природні відмінності: природно-кліматичні умови; склад і масштаби природних ресурсів; місцезональне розподілення (центр, периферія тощо) відтворювальної структури; переваги і недоліки, пов'язані з нерівним мігалузевим зв'язком; рівень і склад народонаселення; динаміка соціально-економічних і політичних процесів на макрорівні; стан виробничої і соціальної інфраструктури; рівень урбанізації.

Разом із природним, існує комплекс причин, які викликають виникнення неадекватних політичних і економічних рішень, які можуть іти у розріз із соціальними цілями суспільства. Прикладами суб'єктивних обставин, що породжують міжрегіональні диспропорції, можуть слугувати: державна політика, яка або створює переваги, або надається до дискримінаційних заходів щодо окремих регіонів; розрив

(часовий, просторовий) в проведенні економічних реформ на регіональному рівні; неврегульованість правових основ, а також неефективність самого механізму реалізації чинного законодавства; необґрунтовані преференції і пільги, що надаються центром окремим регіонам для соціальної підтримки. У результаті цих та інших подібних явищ й виникає диспаритет у рівні доходів «бідних» і «багатих» верств населення у внутрішньорегіональному і міжрегіональному розрізах; нерівномірність в розповсюдженні і поглибленні економічної кризи в різних регіонах, зрештою – поглиблення протиріч і утворення в регіонах локальних ринків, які характеризуються істотними відмінностями.

Список використаних джерел:

1. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України: монографія / М.О. Барановський. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2009. – 396 с.
2. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.gada.gov.ua>
3. Закон України «Про засади державної регіональної політики» // Відомості Верховної Ради України. – 2015. - №13. – С. 90-93.
4. Підрушній Г.П. Просторово-часові аспекти економічних трансформацій у регіонах України / Г.П. Підрушній, К.В. Мезенцев, Н.І. Мезенцев // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки. – 2015. – Вип. 2. – С. 4-13.
5. Підрушній Г.П. Регіональний розвиток: сутність процесу та його особливості / Г.П. Підрушній // Український географічний журнал. – 2003. – №4. – С. 39-48.
6. Пістун М.Д. Сучасні проблеми регіонального розвитку України: навчальний посібник / М.Д. Пістун, А.Л. Мельничук. – 3-тє вид., доп. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. – 290 с.

Безлішня Л.О. к.т.н.,
Козинська І.П. к.т.н.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ФУНКЦІЇ САКРАЛЬНИХ ЛАНДШАФТІВ МІЖОНАЛЬНОГО ГЕОЕКОТОНУ «ЛІСОСТЕП-СТЕП» ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Консолідуєча. Найпростішими консолідуєчими ландшафтами були родові святилища, характерні для язичницького періоду. Вони займали у селітебних ландшафтах центральні місця і були об'єднаними сакральними ландшафтами, спільними для кількох родів або населених пунктів. У східних слов'ян тафальні ландшафти були надзвичайно сакралізованими територіями. Особливу роль консолідуєчі сакральні ландшафти відіграють при колонізації міжонального геоекотону «лісо степ-степ». Вони стають центрами етнокультурного простору, а вже навколо них формуються селітебні ландшафти. Інколи заснування населеного пункту зводилось до вибору місця сакрального ландшафту.

Комунікативна функція сакрального ландшафту проявляється у спілкуванні людей однієї етнічної групи. Ландшафти, здатні справити певне враження, ставали каркасом для міфологічної уяви окремих етносів. Ландшафти, які викликали відчуття страху, емоційності, як прозяв Хаосу. І навпаки, ландшафтні комплекси, які викликали відчуття заспокоєння і приязні, були центрами прозяву Космосу, тобто сакралізувались. У кочових племен північного степу геоекотону розуміння ландшафту було одно напрямленим, векторизованим, а тому переважали незначні сакральні центри (могилки, кургани). Для землеробських культур південного лісо степу структура ландшафту була концентричною, з чітко вираженим центром – селом. Звичайно не весь селітебний ландшафт сприймався як сакральний, а лише та його частина, де упродовж року збирались люди відпочивати релігійні та побутові свята.

Розпочаті дослідження сакральних ландшафтів України дали можливість розробити їх загальну класифікацію, яку можна